Theodor Iordănescu (1874-1953)

Un orientalist român
– amintiri despre C. Georgian –

București
15 iulie 2025

Un orientalist român: amintiri despre C. Georgian[1]

> Deschide-te pământule, nu-l face să sufere
> Primește-l prietenește și salută-l cu dragoste...
> Înfășură-l, pământule, cum mama își acopere
> fiul cu veștmântul. – (*Rigveda* X.18.11).

Se împlinesc trei ani de când am văzut pentru cea din urmă dată pe regretatul profesor C. Georgian care, după țărmurile Norvegiei, venise să mă vadă în orașul unde mă aflam la studii, în Germania. Am petrecut trei zile ca o oră. Parcă presimțeà că nu ne vom mai întâlnì, căci nici odată nu l'am găsit pe Georgian așa de comunicativ, nici odată nu și-a deschis mai mult inima către mine, fostul lui elev.

Sunt oameni cari la prima vedere îți fac inventarul a tot ce știu, te amețesc cu cuvinte din o mulțime de limbi pe cari nu le cunosc și îți citează autori pe cari nu-i au citit. Georgian nu erà dintre aceștia. Dacă îl întrebai de știe cutare limbă, îți răspundeà glumeț, că poate să se înțeleagă „cu un chelner", deși o știa în perfecție. În toate privințele erà de o modestie exagerată.

În acele trei zile de ultimă vedere, mai mult sub impulsul întrebărilor mele și entuziasmat de operele ce văzuse în biblioteca orientalistă mi-a istorisit multe lucruri din viața lui. Mă voi mărgini să expun acì deocamdată activitatea lui pe terenul studiilor orientaliste.

Cum spuneà atunci profesorului de limbi romanice Suchier studiile sale favorite au fost de domeniul orientalisticei, deși teza sa de doctorat fusese din romanistică (*Essai sur le vocalisme roumain*). Începuse la Paris să studieze limba Sanskrită cu Bergaigne, cel mai mare sanscritist ce a avut Franța. Îmi istoriseà cum acest profesor, ca să-l primească la cursurile sale, i-a făcut un examen sumar asupra cunoștințelor de limba germană, cum 3-4 studenți, acasă la profesor, interpretau textele grele din *Vede* și *Purane* și dintre acești curagioși ai științei, făceà să reiasă figura lui Darmestetter, care ca student se remarcà prin spiritul său pătrunzător și anunță pe genialul traducător al *Zend-avestei*.

Dela Paris, Georgian trecù la Lipsca, unde găsì un teren și mai bun pentru studiile sale orientaliste, căci acì se află un alt mare sanscritist, Brockhaus, care îi completă pe Bergaigne. Tot acì se găseà Hübschmann ca profesor de gramatică comparată, dela care Georgian mărturiseà că s'a folosit mult.

Dela doctorat îi rămăsese încă vie impresiunea juriului, cum Hübschmann l'a întrebat despre soarta dentalelor în dialectul Umbric iar Brockhaus i-a dat să traducă din *Mahābhārata*. Regretà mult acele timpuri, cari nu mai revin și îi plăceà grozav să revadă locurile pe unde trăise și își făcuse atâtea iluzii.

Dar nu acì s'a mărginit cultura lui Georgian; un nou câmp de studii i se deschide, când numit secretar al legațiunei Române din Berlin, venì să se adape la acest izvor al științei. Acì găsì pe profesorul Weber, care, pe atunci erà în apogeul său și sub

1 *Convorbiri Literare*, XLI, nr. 8, august 1907, pp. 825-829.

direcţiunea lui începe să lucreze la editarea unor texte sanscrite. Manuscrisele bibliotecelor din Berlin, Dresda şi München îi sunt puse la dispoziţie; mai rămâneau cele din Londra, pe cari Englezii nu voiau să le împrumute. De acì o mulţime de intervenţii, în care timp isbucneşte războiul din 1877 şi miniştrul român Degré, împreună cu secretarul său, sunt chemaţi în ţară. Georgian lăsă lucru neterminat, (manuscrisul după cum spunea, îl posedà încă) şi vine în ţară unde neavând ce să facă, intră în învăţământ. În zadar caută să întroducă şi la noi dragostea pentru studiile cari îi ocupaseră cei mai frumoşi ani din viaţă. Primit cu indiferenţă de către cei cari puteau să îl ajute şi de mulţi considerat ca utopişt, deschise totuşi singur un curs de gramatică sanscrită la Universitate şi câţiva sudenţi, cari înţelegeau că o catedră de gramatică comparată indogermană nu poate să existe fără auxiliarul ei, limba veche Indiană, îl audiau cu zel. Între aceşti elevi se distingeau Lazăr Şaineanu, care continuă să consulte pe profesor şi acasă şi o domnişoară al cărui nume îmi scapă. Visul lui Georgian nu ţinù mult, căci după şase luni este nevoit să întrerupă.

Un fel de amărăciune îl coprinse şi izolându-se cu totul, se dete cu un nou zel la studiul limbei persane moderne, în care, după cum spuneà, găsise adevărata hrană sufletească. Şi aveà dreptate, căci pe când limba Indiană veche este pentru savanţi, literatura Persană modernă este pentru visători. Astfel a trăit Georgian ca un visător şi entuziast, bând din nectarul literaturilor orientale, neuitând însă clasicitatea Greco-Romană, pe care o pătrunsese adânc.

Am auzit pe mulţi zicând, că Georgian n'a produs nimic. Adevărul e că a publicat puţin, dar a lucrat până în ultimul timp şi nu odată am citit cu el manuscrise ce le ţineà închise ca un avar. Îmi aduc aminte că odată mi-a împrumutat un manuscris care tratà despre literatura şi arta Alexandrină la Pompei. Câte recomandaţiuni nu mi-a făcut! Să nu arăt manuscrisul la nimeni, să nu-i citez numele, etc.

Cari dintre elevii săi n'a auzit însă la diferite serbări şcolare, căci Georgian se devotase şcoalei, frumoasele-i conferinţe, tratând când subiecte din literaturile orientale, când din antichitatea Greco-Romană. Erau adevărate cursuri universitare, redate astfel că le puteà înţelege oricine le ascultà. În entuziasmul lui pentru Schleicher, ale cărui teorii linguistice infloreau pe timpul când Georgian studià, tradusese întregul „Compendium der vergleichenden Grammatik d. indg. Sprachen". Mai scrisese o istorie a literaturei Persane, când nu existà încă în nici o limbă, şi din care îmi citeà adesea (acum există a lui P. Horn şi C.H. Éthé). Făcuse încă o traducere a poetului persan Omari Khayam, pentru care aveà un adevărat cult şi câte alte schiţe, cari i-ar fi făcut renumele nu numai în ţară, ci şi în străinătate. Ce s'or fi făcut toate aceste comori importante pentru literatura generală nu ştiu, precum nu ştiu nimic despre bogata lui bibliotecă care coprindeà opere ce ar fi putut fi invidiate chiar de bibliotecile străine. Când am cunoscut moartea lui Georgian, am scris prietenului său bun, d-nu Mirescu, ca, dacă este posibil, să căpătăm manuscrisele spre a le edità. Nu am avut nici un răspuns în această privinţă, cât despre bibliotecă am auzit că s'a împrăştiat.

Georgian nu alergà după glorie, nici nu invidià pe a altora, de aceia a trăit pentru şcoală ca un simplu dascăl, consolându-se cu ştiinţa ce marile genii ne-au transmis. Ca să se vadă cât de mare îi erà entuziasmul pentru ştiinţă şi oamenii ce o reprezentà, ar fi de ajuns următorul fapt.

În scrisorile, ce îi trimeteam din Germania, îi vorbeam adesea despre profesorul Pischel, pe atunci în Halle a/S. acum în Berlin, poate cel mai mare sanscritişt aştăzi. Când, într'o vacanţie venisem în ţară, între altele, nu încetà să mă întrebe cum se prezintă profesorul Pischel, ce înfăţişare are şi la orice detalii tot nu erà mulţumit. În cele din urmă propun să scriu profesorului ca să ne trimeată o fotografie. Zis şi făcut, într'o săptămână primesc fotografia. Îmi amintesc ce bucurie îl coprinsese când i-am dat-o. Aceşta eşte omul care a scris atâtea opere minunate! Aceşta eşte autorul ştudiilor vedice, a gramaticei practice, etc. Îl aşezase pe biurou lângă fotografia mamei sale şi priveà zilnic la el.

În vacanţa paştelui 1904, se dusese la Frankfurt a M pentru sănătate şi acolo făcuse cunoştinţă cu un profesor care cunoşteà pe un alt indianişt celebru, Oldemberg, profesor la Kiel, autorul „Vieţei lui Buddha", al unei metrici Vedice, etc. Când s'a întors dela Frankfurt îmi arată o fotografie şi mă întreabă să ghicesc cine e. Nu ştiu, i-am răspuns, ăşta e Oldemberg, a cărui fotografie mi-am procurat-o printr'un profesor ce am cunoscut la Frankfurt. Îl aşezase lângă Pischel şi îi compară pe amândoi, ştudiindu-le trăsăturile, deducând parcă, din aceşte trăsături, gândurile lor.

Aştfel erà Georgian, bun şi amabil cu toată lumea, devotat prietenilor, entuziaşt pentru ştiinţă şi un muncitor serios, deşi pe terenuri atât de deosebite.

A foşt răpit prea de timpuriu celor ce îl cunoşteau şi îl iubeau, dar despre el s'ar puteà zice, împreună cu scriptura „Între ai săi a venit şi ai săi nu l'au cunoscut".

T. IORDĂNESCU
Profesor.

C. G. a foşt nu numai o personalitate didactică deosebită, dar şi o inteligenţă şi un spirit rar. Pentru începuturile culturei noaştre, el are însemnătatea de a fi foşt printre Români cel dintâi orientalişt în înţelesul modern al cuvântului. Din nefericire, activitatea sa a rămas ascunsă de ochii publicului. Dacă vre-o fericită împrejurare ar aduce la lumină manuscriptele savantului, ele ar rămâneà de bună seamă ca un document preţios pentru cultura românească din vremea noaştră. Din aceşt punct de vedere, revişta a crezut necesar să atragă la timp atenţiunea asupra aceştei activităţi literare, cu speranţa că se va putea salvà ceva din ea spre folosul urmaşilor. (N. R.)